

Politiska institutioner och strategiskt agerande 29

CIVIL OLYDNAD

En kartläggning av civila olydnadsaktioner i Sverige 1990-1996

Lars Ullén

Projektet *Politiska institutioner och strategiskt agerande* (PISA) syftar till att öka vår kunskap om det moderna styrelseskicket. Den teoretiska utgångspunkten är att politiska institutioner formar olika aktörers möjligheter att utöva inflytande och tillvarata sina intressen. En viktig empirisk utgångspunkt är att svensk politik inte längre kan beskrivas som en kombination av parlamentarism och korporativism – den institutionella legering som i detta avseende var liktydig med den svenska modellen. Hur det nya styrelseskicket bäst kan karakteriseras är emellertid ännu en öppen fråga. Tidigare forskning har visat att korporativismen har minskat i betydelse. Den ofta framförda tanken att lobbying och andra former av informell och mindre rutiniserad maktutövning har trätt i dess ställe, bör tills vidare enbart uppfattas som ett slags arbetshypotes.

PISA-projektet initierades hösten 1994 med hjälp av ett planeringsanslag från *Riksbankens Jubileumsfond*. Projektet bedrivs sedan 1995 med ekonomiskt stöd från Riksbankens Jubileumsfond (huvudansvarig Jörgen Hermansson), *Arbetslivsfonden* (PerOla Öberg) och *Kommunikationsforskningsberedningen* (Torsten Svensson).

I PISA:s rapportserie publiceras projektets arbetspapper och vissa mindre delrapporter. Som brukligt är i vetenskapliga sammanhang är författarna till de enskilda rapporterna själva ansvariga för innehållet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning	3
1.1 Syfte, frågeställning och avgränsning	3
1.2 Metod och material	4
2 Vad är civil olydnad?	6
2.1 Samhällsvetenskapliga tänkares definitioner	6
2.2 Min definition av begreppet civil olydnad	8
3 Vilka har genomfört aktioner?	12
3.1 Aktiva grupper	12
3.2 Fältbiologerna	17
3.3 Plogbillsrörelsen	19
4 I vilka frågor används civil olydnad?	22
4.1 Miljöaktioner	22
4.2 Fredsaktioner	24
4.3 Övriga aktioner	25
5 Hur går man tillväga?	26
5.1 Hur man agerar vid en trafikblockad	26
5.2 Hur man agerar vid en avrustningsaktion	26
6 Har någon aktion rönt framgång?	30
7 Sammanfattning och slutsatser	32
7.1 Vilka grupper har genomfört aktioner?	32
7.2 I vilka frågor har man agerat?	32
7.3 Hur går man tillväga?	33
7.4 Har man rönt någon framgång?	34
8 Källförteckning	35

1 INLEDNING

De senaste sju-åtta åren har civila olydnadsaktioner fått kraftigt ökad uppmärksamhet i svenska medier. Kanske främst på grund av att civila olydnadsaktioner blivit allt vanligare under denna tidsperiod. Men kanske också på grund av att folk i allmänhet är mer intresserade av vad de olika grupperna protesterar mot idag.¹ Det som gör civil olydnad i Sverige så intressant är att vi i vårt land har en så välutvecklad demokrati. I andra, mindre demokratiska länder kan civil olydnad i vissa fall vara särdeles välmotiverad. Men är det lika motiverat i Sverige? Borde man inte i Sverige, med vår demokrati, kunna göra sin röst hörd via de demokratiska kanalerna? Mina personliga erfarenheter säger mig att det finns ett ganska stort antal människor i Sverige som inte anser att de demokratiska kanalerna erbjuder tillräckliga påverkansmöjligheter för den enskilda människan. Det övervägande flertalet av dessa människor tar dock aldrig till civil olydnad, utan nöjer sig med att verbalt eller via till exempel tidningsinsändare uttrycka sitt missnöje. Räcker inte demokratin till i Sverige? Eller vill vissa människor helt enkelt sätta sig över demokratins spelregler och tvinga på majoriteten sina värderingar? Oavsett vad det är som driver vissa människor att gå utanför den demokratiska arenan i sina försök att påverka beslut, så är det intressant att studera vad det är för grupper som använder sig av civil olydnad. Det är även intressant att studera hur dessa grupper agerar och i vilka frågor man använder sig av civil olydnad.

1.1 Syfte, frågeställning och avgränsning

Syftet med denna uppsats är att göra en kartläggning av civila olydnadsaktioner utförda i Sverige. Olydnadsaktioner utförda av svenskar utomlands berörs alltså inte. Detta val har jag gjort för att hålla arbetet inom ett rimligt omfång. Den tidsperiod jag har valt att studera är åren 1990 till och med 1996. Denna tidsperiod har jag valt på grund av den rikliga förekomsten av olydnadsaktioner under perioden. Dessutom har mina studier av dagstidningar och medlemstidningar från tiden före 1990 visat att antalet aktioner då varit avsevärt

¹ Mitt påstående att civila olydnadsaktioner har ökat i antal de senaste sju-åtta åren bygger jag på studier av de olika gruppernas aktioner 1990-96 och tidigare, Plogbillsrörelsen har tex bara genomfört två aktioner före 1990.

lägre, varför just året 1990 är en naturlig och bra avgränsning bakåt i tiden. Det är mer givande att göra en kartläggning av en period då ett ganska stort antal aktioner genomförts.

Det jag främst har tänkt studera är vilka grupper som varit aktiva under perioden. Vad är det för typ av grupper? Kan man generalisera? Vidare tänker jag studera i vilka frågor det är man tillgriper civil olydnad. Finns det något mönster här? Jag tänker även studera hur de olika grupperna går tillväga. Liknar tillvägagångssätten varandra på något vis? Slutligen tänker jag undersöka om någon eller några av dessa aktioner varit framgångsrika. Med framgångsrik menar jag att det beslut, till exempel, som en grupp protesterar mot tas tillbaka, eller aldrig fattas, som en följd av gruppens olydnadsaktioner.

1.2 Metod och material

Tillgången på tillförlitliga källor när man ska göra en kartläggning av civila olydnadsaktioner är ett problem. Mig veterligen har någon kartläggning av olydnadsaktioner aldrig gjorts förut. Jag har med andra ord inget tidigare arbete att falla tillbaka på eller hämta uppslag eller ledtrådar från. Ett problem är också att uppgifter om civil olydnad inte finns samlade på ett specifikt ställe. För att kunna besvara de ovan ställda frågorna har jag använt mig av nyhetsartiklar i svensk dagspress som källa. Det är den enda oberoende källa som finns som beskriver civila olydnadsaktioner. Jag är medveten om att nyhetsartiklar i dagstidningar inte kan betraktas som perfekta källor. De är ofta andrahandskällor, så tillvida att det man rapporterar är något som någon annan berättat för en. Om de är förstahandskällor behöver det inte betyda att de ger en objektiv bild av händelseförloppet. Man kan dessutom ofta ifrågasätta om tillräcklig möda lagts ner på att kontrollera att alla uppgifter stämmer. Trots detta har jag valt att använda nyhetsartiklar i dagstidningar framför artiklar i de aktuella gruppernas medlemstidningar och enskilda aktivisters utsagor, där så varit möjligt. Detta på grund av att jag anser att chansen att en sådan källa är objektiv är mindre än när det gäller dagstidningar. En aktionsgrupp har alltid ett visst intresse av att framställa sig själv i bättre dager och dessutom försöka få den aktuella aktionen

att framstå som en stor framgång.² När det gäller beskrivning av de olika grupperna har jag även använt mig av tidskriftsartiklar och dessutom artiklar med intervjuer med medlemmar i de olika grupperna. Jag har dessutom använt mig av böcker i ämnet civil olydnad som hjälp att komma fram till en egen definition av begreppet civil olydnad. Dessa böcker har även använts för att ta reda på några stora tänkares olika uppfattningar om vad som ryms i begreppet civil olydnad.

Under åren 1990-96 har det genomförts minst sextiofem civila olydnadsaktioner i Sverige. Jag skriver *minst* eftersom det trots mina ansträngningar med största säkerhet är så att jag missat ett antal aktioner, detta både på grund av att de inte omnämnts i media och på grund av att de helt enkelt undgått mig. I ansträngningarna för att få tag i fakta om alla aktioner ingår kontakter med aktionsgrupper, journalister och handledare, åtskilliga timmar på pressarkiv samt förfrågningar hos vänner och bekanta.³ För att ta reda på när aktioner utförts, och på så sätt kunna söka i dagspressen, har jag även använt mig av artikelsök. Artikelsök är ett register över debatt- och kulturartiklar. Jag har gått tillväga så att jag studerat artiklar om olydnadsaktioner, aktionsgrupper och om aktivister, och från dessa artiklar fått uppgifter om när olydnadsaktioner genomförts. När jag sökt i artikelsök har jag använt ett stort antal olika sökord, till exempel kända grupperns namn och ord som "civil olydnad", "olydnadsaktioner", "Öresundsbron" och "Dennispaketet". Det faktum att jag troligen inte fått tag i fakta om alla aktioner gör att de slutsatser och generaliseringar som görs utifrån materialet måste ses som slutsatser och generaliseringar som bygger på de aktioner som omnämnts i media, inte på *alla* aktioner. Slutsatser och generaliseringar bygger även i övrigt i någon mån på massmedias bild av olydnadsaktionerna eftersom massmedia är den källa som jag använt. Uppsatsen kan karaktäriseras som en övervägande kvalitativ undersökning med kvantitativa inslag.

² Se tex Fältbiologernas aktion mot Stora 15 dec 1991, där man påstod att Stora upphört med avverkning i ett visst område pga denna aktion. Det visade sig senare att Stora upphört med sin avverkning drygt en månad tidigare.

³ Jag har tex jämfört de Fältbiologaktioner som omnämnts i massmedia med de som Andreas Barth och Frode Pleyn på Fältbiologernas centrala kansli känner till, och funnit att jag fått med alla aktioner de kände till.

2 VAD ÄR CIVIL OLYDNAD?

2.1 Samhällsvetenskapliga tänkares definitioner

När det gäller att definiera vad civil olydnad är, så har i princip alla tyckare och tänkare i ämnet med självaktning en egen definition. Dessa skiljer sig inte nödvändigtvis så hemskt dramatiskt från varandra. Man kan säga att de flesta är överens om vissa grundläggande kriterier som måste uppfyllas för att en handling ska räknas som civil olydnad. De allra flesta är överens om att man måste bryta mot någon lag. De flesta är också överens om att detta görs för att man vill förhindra att ett beslut fattas, en politik eller en lag införs. Eller för att man vill påverka ett beslut eller en förd politik i en viss riktning. Man försöker dessutom få upp andra människors ögon för det omoraliska eller orättvisa i till exempel ett beslut. Den civilt olydige försöker få andra människor att sluta upp bakom honom eller henne i kampen mot beslutet.

Även om det är svårt att tro ibland när man tar del av polemiken mellan författare i ämnet,⁴ så är det egentligen ett begränsat antal saker man är oense om. De frågor som man ständigt återkommer till i diskussioner och resonemang är:

- Om en aktion där våld används skall räknas som civil olydnad.
- Om en aktion måste vara öppen och offentlig eller inte.
- Om det krävs att den civilt olydige låter sig gripas och tar sitt straff.
- Om det krävs att den civilt olydige drivs att bryta mot lagen av sitt samvete, eller om även andra skäl kan tillåtas ligga bakom.

Jag har här tänkt att kort redovisa ett antal författares inställning till dessa fyra frågor. När det gäller frågan om en civil olydnadsaktion skall vara en ickevåldsaktion eller inte så finns en svag övervikt för ickevåldsförespråkarna. Jag tror att det har mycket att göra med det arv som finns efter de tidiga förespråkarna av civil olydnad, Gandhi och King. Både Mahatma Gandhi och Martin Luther King förespråkade strikt ickevåldsverksamhet.⁵ Nutida författare som menar att ickevåld skall vara ett kriterium för civil olydnad är bland andra

⁴ Se tex Harris, P, *Civil Disobedience*, ss. 19-42.

⁵ Bedau, H A, *Civil Disobedienc in focus*, s.8.

John Rawls, Hugo Adam Bedau, Peter Singer och Paul Power.⁶ Det främsta argumentet för detta är att en civil olydnadsaktion inte skall ställa till mer obehag för andra människor än absolut nödvändigt. Ett annat argument är att man framstår som mer seriös om man praktiserar strikt ickevåld. Ett bättre argument än detta sista, som jag anser har mer med taktiska överväganden att göra, är att man skall sträva efter att bryta mot lagen så lite som möjligt och därför bör undvika att använda våld. Författare som inte accepterar ickevåld som ett kriterium för civil olydnad är bland andra Paul Harris, John Moreall, Joseph Raz och Brian Smart. Viktigt att poängtera är att med våld menar dessa författare våld mot egendom och psykiskt våld.⁷

Frågan om en aktion eller handling skall vara offentlig eller inte för att kvalificera sig som civil olydnad samlar de flesta författare och tänkare på offentlig-sidan. Dit hör bland andra Gandhi, King, Rawls, Bedau, Raz och Ernest van den Haag.⁸ Man menar att eftersom syftet med en civil olydnadsaktion är att få andra människor att reagera på till exempel ett dåligt beslut, så måste en protesthandling utföras offentligt. Alla delar dock inte den uppfattningen. Brian Smart anser inte att en civil olydnadsaktion måste vara offentlig. Inte heller Paul Harris och Michael Walzer har offentlighet som ett kriterium för civil olydnad, även om de båda anser att offentliga aktioner är att föredra.⁹

När det gäller frågan om den som bryter mot lagen skall låta sig gripas utan att försöka hålla sig undan eller göra motstånd, och därefter ta det straff han eller hon döms till, är Brian Smart en av de få som avviker från den gängse linjen. Brian Smart menar att man inte behöver låta sig gripas och ta sitt straff för att en handling skall räknas som civil olydnad. Å andra sidan menar Brian Smart att det inte ens är nödvändigt att bryta mot lagen för att det skall räknas som civil olydnad. Smart håller inte heller med om att målet med en aktion skall vara att få till en förändring av till exempel en lag eller ett beslut.¹⁰ De flesta övriga tänkare på området är dock överens om att den civilt olydige måste låta sig gripas och ta

⁶ Bedau, H A, a.a., ss.9 ff. Harris, P, a.a. s.s.10-12.

⁷ Ibid.

⁸ Bedau, H A, a.a., s.s. 6 ff.

⁹ Harris, P, a.a., s.s. 13-15.

¹⁰ Ibid.

sitt straff. De flesta menar att det är extra viktigt då detta skiljer den civilt olydige från vanliga kriminella.

Den fjärde frågan som ständigt diskuteras är om den civilt olydige måste drivas av sitt samvete när han bryter mot lagen, eller om andra skäl kan anses giltiga. Här menar framförallt John Rawls att en person måste drivas av sitt samvete för att en handling skall räknas som civil olydnad. Han menar bestämt att egoistiska motiv inte kan tillåtas ligga bakom en aktion. Detta kriterium är viktigt när man skiljer ut civil olydnad från vanlig kriminalitet.¹¹ Paul Harris däremot menar att moral och samvete inte alls behöver vara inblandade när man beslutar sig för att bryta mot lagen i samband med till exempel en protestaktion. Enligt Paul Harris kan det lika väl vara ekonomiska, politiska eller egoistiska skäl som ligger bakom.¹²

2.2 Min definition av begreppet civil olydnad

Min definition av begreppet civil olydnad avser endast civil olydnad i Sverige på 1990-talet. Jag utger mig inte för att ha en universell definition som kan användas för att bedöma om alla upptänkliga aktioner och handlingar kan räknas som civil olydnad eller inte. Min definition av civil olydnad överensstämmer till stora delar med den så kallade ortodoxa skolan och Hugo Adam Bedaus uppfattning.¹³ Den stämmer även delvis med Paul Harris resonemang i boken "Civil disobedience".¹⁴ Paul Harris omnämns här främst på grund av att det är med hjälp av hans resonemang jag kommit fram till min egen definition.

För det första ska de regler eller lagar man bryter mot vara statens regler eller lagar. Det duger med andra ord inte med att man bryter mot en organisations eller ett företags regler eller till exempel religiösa regler eftersom detta inte är olagligt. Har man inte gjort något olagligt har man inte varit civilt olydig. Brytandet av statens lagar eller regler skall vara medvetet och avsiktligt. Om man bryter mot lagen oavsiktligt är man definitionsmässigt inte olydig. För att en aktion eller en handling skall räknas som civil olydnad skall den eller de människor som

¹¹ Bedau, H A, a.a., s.s.10 ff.

¹² Harris, P, a.a., s.s.11 ff.

¹³ Bedau, H A, a.a., ss. 4-13.

¹⁴ Harris, P, a.a., ss. 3-15.

genomför handlingen eller aktionen acceptera staten och se den som legitim. Om man inte ser staten som legitim är man inte olydig när man bryter mot lagen, eftersom man inte anser att staten har rätt att bestämma över en. Eftersom definitionen gäller Sverige kan man säga att en person som använder sig av civil olydnad skall acceptera det demokratiska systemet och de demokratiska spelreglerna. På grund av vårt demokratiska styrelseskick kan en aktion som syftar till att störta rikets ledning aldrig vara moraliskt berättigad, och således inte inrymmas i mitt begrepp civil olydnad. Man kan självklart tänka sig situationer i andra länder, till exempel diktaturer, där civila olydnadsaktioner syftandes till att störta landets ledning i allra högsta grad är moraliskt berättigade.

En person som deltar i en civil olydnadsaktion gör enligt min definition detta för att dennes samvete tvingar personen att bryta mot den legitima statens lagar. Personen känner att han eller hon inte stillatigande kan titta på när till exempel miljöförstöring pågår, utan personen måste agera för att försöka förhindra detta. Det ligger i civil olydnads natur att man inte drivs av några andra skäl. Man gör ju så att säga en uppoffring för att göra sin röst hörd, eftersom man låter sig gripas och bestraffas efter en olydnadshandling. Den civilt olydige utför sin aktion för att försöka förhindra till exempel staten att göra något som är moraliskt fel. Han vill med sitt handlande få upp andra människors ögon för det felaktiga i statens handlande och starta en debatt, som förhoppningsvis leder till att staten ändrar sitt handlande. På denna punkt skiljer sig min och Paul Harris uppfattning. Han menar att det inte behöver vara en persons samvete som driver honom att bryta mot lagen, det kan lika bra vara krassa ekonomiska eller politiska motiv som ligger bakom en persons handlande. Om man betänker att man kan råna en bank av både ekonomiska och politiska skäl framstår det som självklart att en aktion som genomförs av ekonomiska, politiska eller egoistiska skäl inte kan klassas som civil olydnad. En lagöverträdelse där till exempel egoistiska motiv ligger bakom, måste klassas som vanlig kriminalitet.

Enligt min definition bryter en person mot lagen motvilligt och aldrig av egenintresse. I en civil olydnadsaktion, enligt min definition, bryter man inte mot lagen mer än nödvändigt och man vidtar så begränsade åtgärder som möjligt för att uppnå sitt mål. Dessa åtgärder är noggrant utvalda. Detta på grund av att målet med en aktion är att göra människor uppmärksamma på något som är fel, och inte

att ställa till obehag för någon. Detta skiljer personer som deltar i olydnadsaktioner från vanliga kriminella. Alla civila olydnadsaktioner skall genomföras öppet och inte dolt. De som deltar i en aktion skall inte försöka dölja sin identitet. Den som deltar i en civil olydnadsaktion skall inte heller försöka undvika att gripas av polis, utan skall vara beredd att ställas inför rätta och ta konsekvenserna av sitt handlande. Detta hjälper till att rättfärdiga civil olydnad eftersom man på så sätt står för och tar ansvar för sina handlingar. Enligt mig måste inte civila olydnadsaktioner vara ickevåldsaktioner. Däremot krävs att det våld som används är mycket begränsat. Exempel på "tillåtet" våld är begränsad åverkan på maskiner eller egendom, såsom avrustning av ett vapen eller uppbrytande av lås, och våld i nödvärn. Man kan således inte med våld ge sig på poliser eller människor som försöker göra sitt jobb. Att jag endast godkänner begränsat våld beror på att målet med en aktion som sagt måste vara att göra människor uppmärksamma på något som är fel, och inte ställa till obehag för andra.

Aktioner utförda av grupper som till exempel AFA (Antifascistisk aktion) räknas inte som civil olydnad enligt min definition. Detta eftersom de inte ser staten som legitim och eftersom de inte accepterar och följer de demokratiska spelreglerna. AFA använder till exempel ofta våld mot meningsmotståndare och ordningsmakten. Medlemmar i AFA uppträder dessutom alltid maskerade. Inte heller aktioner utförda av så kallade militanta veganer, till exempel inbrott i laboratorier för att frita försöksdjur eller anlagda bränder på slakterier, kan räknas som civil olydnad. Aktioner utförda av så kallade militanta veganer kan mera betecknas som sabotage. Man slår till dolt, ofta på natten, och är noga med att dölja sin identitet. Man tänder på till exempel en lastbil på ett slakthusområde. Man försvinner lika fort som man kommit. Det enda meddelande man lämnar efter sig är enstaka slagord sprayade på en vägg, typ: "Kött=mord", eller "Jävla nazister!". Detta är knappast något som gör vanliga människor engagerade eller något som främjar en offentlig debatt. Man försöker ytterst sällan föra fram sitt budskap via kontakter med media. Detta är viktigt att poängtera eftersom det första många människor tänker på när de hör ordet civil olydnad är just "militanta veganer". Jag har även valt att inte räkna husockupationer som civil olydnad, trots att en hel del tänkare på området nog skulle göra det. Detta val har jag gjort på grund av att man vid samtliga husockupationer i Sverige på 90-talet gjort

motstånd mot ordningsmakten och försökt undvika att bli gripen. Vilket alltså inte går ihop med min definition av civil olydnad.

3 VILKA HAR GENOMFÖRT AKTIONER?

Av de sextiofem aktioner som utförts i Sverige har det övervägande flertalet utförts av aktionsgrupper. Det är till och med så att endast fyra av alla de aktioner som rapporterats i massmedia har utförts av personer som inte tillhört någon aktionsgrupp. Risken är naturligtvis att det finns ett mörkertal här, eftersom enskilda aktioner knappast får samma uppmärksamhet i massmedia. Av dessa fyra har två utförts av före detta Ica-handlare Harry Franzén. Han som sålde vin i sin affär i Röstånga på nyårsdagen 1994 och upprepade handlingen i en annan lokal exakt ett år senare.¹⁵ En annan aktion utfördes av Sven Karlsson 14 augusti 1996. Han protesterade mot asfaltering i ett parkområde i Lund genom att lägga sig på marken framför asfaltmaskinen.¹⁶ Vidare har två Uppsalastudenter genomfört en civil olydnadsaktion. Den utfördes 21 maj 1994 mot Bofors i Karlskoga. De två tog sig in på Bofors område och avrustade en luftvärnskanon från 1930-talet genom att slå sönder siktet. Dessutom slog de båda sönder rutorna på en dumper som stod parkerad på området.¹⁷

3.1 Aktiva grupper

Övriga olydnadsaktioner som förekommit i Sverige under den aktuella tidsperioden har utförts av arton olika grupper. Jag kan tyvärr inte utförligt beskriva varenda en av dem, men jag kan åtminstone nämna dem vid namn. Dessutom tänker jag mycket kort redogöra för vad för typ av grupp det är. Jag tänker när jag beskriver grupperna koncentrera mig på vissa specifika saker hos varje grupp. För det första vilka typer av aktioner man genomfört, för det andra om gruppen är av tillfällig eller permanent karaktär, och för det tredje var på en politisk höger-vänsterskala gruppen befinner sig idémässigt. Omdömen om en grupp är av tillfällig eller permanent karaktär bygger på hur lång tid man varit aktiv. En grupp som varit aktiv mindre än två år räknas som tillfällig. Det är i många fall svårt att säkert uttala sig om var en grupp befinner sig idémässigt på en politisk skala på grund av att faktauppgifter saknas. I de fall där indicier pekar i någon riktning tänker jag redovisa *min* uppfattning om var en grupp står politiskt.

¹⁵ Göteborgs-Posten 94 01 02. Sydsvenska Dagbladet 95 01 02.

¹⁶ Sydsvenska Dagbladet 96 08 15.

¹⁷ Nya Wermlands Tidning 94 05 22.

Detta på grund av att det ändå kan vara intressant för läsaren att få en uppfattning om var gruppen står politiskt trots att bevis saknas, och på grund av att min bedömning förhoppningsvis är ganska träffsäker. Man måste dock ha klart för sig att det här finns en osäkerhet. Slutligen tänker jag beskriva två grupper mer ingående, *Fältbiologerna* och *Plogbillsrörelsen*. Jag har valt att beskriva dessa grupper eftersom de två grupperna genomfört överlägset flest aktioner under åren 1990-1996, nitton respektive sjutton.

Den första gruppen är de så kallade *Snäckjägarna*. Denna grupp är helt klart av tillfällig karaktär, de har bara genomfört en olydnadsaktion och deltagit i ett fåtal demonstrationståg. Deras olydnadsaktion gick till så att man blockerade en Shellmack på Kungsholmen i Stockholm 11 maj 1996. De protesterade mot vad de kallar exploateringen av Nigeria. Denna grupp har inte uttalat någon partipolitisk åsikt men befinner sig troligen idémässigt på vänsterkanten.¹⁸

Även *Aktion rädda parkerna* är en tillfällig aktionsgrupp. De protesterade våren 1994 mot fällningen av ett tjugotal träd i Malmö. Dessa fälldes för att ge plats för ett nytt bibliotek. Trots att flera av deltagarna i gruppen var medlemmar av Vänsterpartiet och Miljöpartiet, är det svårt att säkert uttala sig om politisk inriktning. Troligen är man helt miljöinriktade.¹⁹

Fria högerstudenter heter en politisk studentförening som 9 maj 1996 serverade gratis hembränd sprit utanför högskolan i Karlstad för att protestera mot Systembolagets monopol.²⁰ Föreningen är helt klart av permanent karaktär då man funnits i flera år, men man utför inte regelbundet olydnadsaktioner. Föreningen återfinns idémässigt på högerkanten, man har en nyliberal inställning och har en nära koppling till Moderaterna.²¹

Glädje och motmakt heter en grupp som genomförde en olydnadsaktion mot Öresundsbron 28 oktober 1996. Aktionen genomfördes i hamnen i Malmö, där

¹⁸ Svenska Dagbladet 96 05 12.

¹⁹ Sydsvenska Dagbladet 94 03 09.

²⁰ Nya Wermlands Tidning 96 05 10.

²¹ Denna uppgift om koppling till Moderaterna enligt Peter Mohlin på Nya Wermlands Tidning.

man kedjade fast sig i lyftkranar och andra maskiner.²² Gruppen har bara genomfört denna enda olydnadsaktion och måste betraktas som tillfällig. Dock kan tilläggas att ett flertal medlemmar i gruppen med största sannolikhet deltog i en sabotageaktion mot Öresundsbron 10 augusti samma år. Då hällde man grus i maskinernas dieseltankar och klippte av hydraulslangar och elkablar. Var gruppen står på en politisk skala är svårt att uttala sig om.²³

En organisation som gjort mer än en aktion är *Greenpeace*. Jag har valt att inte fördjupa mig i Greenpeace, av två anledningar. Ett: det har redan skrivits spaltkilometrar om organisationen, dessutom av mer insatta personer än mig. Två: Att beskriva Greenpeace ingående kräver en egen uppsats. Jag ska därför bara helt kort beskriva organisationen. Greenpeace har genomfört nio olydnadsaktioner i Sverige åren 1990-96. Organisationen är permanent och har funnits i Sverige i över tio år. Organisationen är uppbyggd så att man har en kärna av anställda aktivister som på heltid jobbar med att planera och utföra aktioner, dessa får betalt för det. Alla övriga medlemmar i Greenpeace är stödmedlemmar. Dessa bidrar med pengar och kan titulera sig som Greenpeace-medlem, men som stödmedlem deltar du aldrig i de olika aktioner Greenpeace genomför. Organisationen drivs som ett företag vilket som helst, detta innebär att man alltid strävar efter att gå med vinst. Man måste alltså sälja så många Greenpeace T-shirts att man kan finansiera en båtresor till Franska polynesien där man protesterar mot provsprängningar och ändå ha pengar över. Politiskt har man inga uttalade sympatier varken åt höger eller vänster. Min bedömning är att man är helt neutral på höger-vänsterskalan och endast är miljöinriktad.

Vängrupper mot Dennis är en grupp som utfört fem olydnadsaktioner i protest mot Dennispaketet under våren och sommaren 1996. Man har inriktat sig på Häggviksleden norr om Stockholm där man försökt förhindra arbetet genom att klättra upp på grävskopar och maskiner. Man har dessutom blockerat entrén till kommunikationsdepartementet vid ett tillfälle. Gruppen är av tillfällig karaktär och består främst av folk som är medlemmar i *Fältbiologerna*, *Ung vänster* och *Grön ungdom*. Detta talar för att gruppen hör hemma på vänsterkanten

²² Sydsvenska Dagbladet 96 10 29.

²³ Sydsvenska Dagbladet 96 08 11.

idémissigt, även det faktum att man har motståndsrörelsen under spanska inbördeskriget som förebild talar för detta.²⁴

Även *Kokosbollarna* är en grupp som använder civila olydnadsaktioner för att protestera mot Dennispaketet. Gruppen har genomfört fyra aktioner totalt. Alla under sommaren och hösten 1993. Man har blockerat entrén hos Vägverket i Solna, tagit sig ombord på en provborrningsflotte utanför Djurgården två gånger och blockerat trafiken på Norr Mälarstrand. Gruppen är av tillfällig karaktär och består uteslutande av medlemmar från miljö och vänsterorganisationer, såsom *Fältbiologerna*, *Ung vänster*, *Grön ungdom* och *Alternativ stad*. Även anarkister och syndikalister finns bland medlemmarna. Gruppen saknar en klart uttalad politisk inställning i termer av höger-vänster, men det faktum att ett stort antal medlemmar samtidigt är medlemmar i *Ung vänster* och *Grön ungdom* kan tyda på att gruppen har sina sympatier till vänster.²⁵

Miljöförbundet är en grupp av permanent karaktär. Man har deltagit i sex olydnadsaktioner under nittiotalet, alltid tillsammans med andra grupper. Man genomförde sin första aktion redan 4 juni 1991. Vid fem av aktionerna har man satt sig ner på gatan för att blockera trafiken i Göteborg och Stockholm. Vid den sjätte aktionen deltog en medlem av Miljöförbundet vid en bordning av ett muddringsskepp i Öresund 17 Juli 1996. Det är svårt att säkert uttala sig om gruppens politiska hemvist, men man har vid sina aktioner samarbetat med *Ung vänster* och *Grön vänster* vilket kan tyda på att man idémissigt återfinns på vänsterkanten.²⁶

Stockholms anarkister har också ägnat sig åt civila olydnadsaktioner under åren 1990-96. Man har under perioden deltagit i minst fyra aktioner mot bilismen i Stockholm. Man har medverkat i så kallade "kulturkrockar" där man blockerar trafiken i Stockholms centrum i tjugo minuter under 1991 och 1993. Politiskt råder det ingen tvekan om vart man står, man är anarkister. Gruppen får räknas som permanent även om inga olydnadsaktioner dokumenterats de senaste åren.²⁷

²⁴ Svenska Dagbladet 96 05 15, 96 06 18. Dagens Nyheter 96 07 09.

²⁵ Svenska Dagbladet 93 09 11, 93 11 02. Aftonbladet 94 01 09.

²⁶ Göteborgs-Posten 91 06 04, 91 10 08, 91 11 05, 91 12 03, 92 03 03.

²⁷ Svenska Dagbladet 91 06 04, 91 11 05, 91 12 03, 93 05 16.

Alternativ stad heter en grupp som också koncentrerat sig på att protestera genom att blockera trafiken i Stockholm. Man har deltagit tillsammans med andra grupper i ett flertal aktioner i Stockholm under 1991 och 1993. Gruppen har funnits i några år och jag klassar den som permanent. Var gruppen återfinns på en höger-vänsterskala går inte att säkert säga. Man har dock vid alla sina olydnadsaktioner samarbetat med grupper som *Ung vänster* och *Grön ungdom* vilket indikerar att man befinner sig till vänster idémässigt.²⁸

Även gruppen *Motkraft* har medverkat vid ett flertal bilblockader i Stockholm under 1991 och 1993. Motkraft måste räknas som en grupp av permanent karaktär. Man har dock inte deltagit i någon aktion senare än 1993. Motkraft är mycket lik de andra grupper som deltagit i bilblockader under perioden. Var man står politiskt är svårt att uttala sig säkert om, men även Motkraft har vid sina aktioner samarbetat med *Ung vänster* och *Grön ungdom* vilket skulle kunna tyda på att man har sina sympatier till vänster på den politiska skalan.²⁹

Ungsocialisterna är ytterligare en grupp i raden av grupper som genomfört bilblockader i Stockholm. Man har medverkat vid minst fyra bilblockader i Stockholm 1991. Man har varit aktiva i samband med olydnadsaktioner under ett flertal år och måste räknas som en permanent grupp. Gruppen är inte omskriven i samband med civil olydnad efter 1993. Det behöver dock inte betyda att man inte ägnar sig åt mer anonym verksamhet nu. Som namnet antyder återfinns man idémässigt till vänster.³⁰

Grön ungdom heter Miljöpartiets ungdomsförbund. Man har dock, liksom ett antal andra grupper, mest gjort sig kända genom att man deltagit i ett flertal bilblockader i Stockholm under 1990-talet. Förbundet är helt klart en permanent organisation och har funnits i många år. Man har dock inte figurerat i civila olydnadssammanhang efter 1993. Politiskt är man ungefär som alla politiska ungdomsförbund något radikalare än moderpartiet.³¹

²⁸ Svenska Dagbladet 91 06 04, 91 09 10, 91 11 05, 91 12 03, 93 05 16, Dagens Nyheter 93 05 16.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

En grupp som varit aktiv i Göteborg är *Grön vänster*. Gruppen har deltagit vid fyra trafikblockader i Göteborg under 1991 och 1992. Gruppen måste räknas som tillfällig, man har inte genomfört någon aktion efter 1992. Som namnet antyder rör det sig om en vänstergrupp.³²

Ytterligare en grupp som genomfört olydnadsaktioner i Göteborg är *Göteborgs miljögrupp*. Även denna grupp har deltagit vid fyra trafikblockader under 1991 och 1992. Gruppen är av tillfällig karaktär och man har inte deltagit i några aktioner senare än 1992. Var gruppen återfinns på en höger-vänsterskala kan inte säkert fastställas, men man har bland annat ofta samarbetat med *Ung vänster* och *Grön vänster* vilket kan tyda på att gruppen står till vänster politiskt.³³

Vänsterpartiets ungdomsförbund heter *Ung vänster*. Liksom *Grön ungdom* har man gjort mer väsen av sig i samband med olydnadsaktioner än i andra sammanhang. Denna grupp har varit väldigt aktiv när det gäller att utföra olydnadsaktioner på nittiotalet. Man har medverkat vid nio aktioner under 1991, 1992 och 1993. Man har vid ett par tillfällen medverkat vid samtida aktioner i Stockholm och Göteborg. Förbundet är av permanent karaktär och även om man inte medverkat vid någon olydnadsaktion på några år finner jag det troligt att man även i framtiden kommer att använda sig av civil olydnad. Ung vänster har liksom Grön ungdom samma politiska ideologi som moderpartiet, men är något radikalare i vissa fall.³⁴

3.2 Fältbiologerna

Fältbiologerna bildades redan 1947 och är Svenska naturskyddsföreningens ungdomsförbund. Idén är att ungdomar skall studera naturen på plats utan vuxna ledare. Under mitten av sjuttiotalet hade man tolv tusen medlemmar men idag har man runt hälften så många. Fältbiologerna är uppbyggt av ett stort antal lokala föreningar som är utspridda över hela landet. Under toppåren på sjuttiotalet hade man cirka tvåhundra sextio lokalföreningar, men idag är antalet nere i hälften.

³² Göteborgs-Posten 91 06 04, 91 11 05, 91 12 03, 92 03 03.

³³ Ibid.

³⁴ Dagens Nyheter 93 05 16, Svenska Dagbladet 91 06 04, 91 09 10, 91 11 04, 91 12 03, 93 05 16, Göteborgs-Posten 91 06 04, 91 11 05, 91 12 03, 92 03 03.

Lokalföreningarna har stor frihet när det gäller att dra igång egna kampanjer och projekt. Dessutom bestämmer man i lokalklubben själv över sin egen verksamhet.³⁵

Enligt min bedömning har Fältbiologerna förändrats rätt mycket de senaste tio-femton åren. Fältbiologerna har blivit mer av en miljöorganisation. Tyngdpunkten ligger inte längre på ett intresse för naturliv, utan på ett engagemang för miljön. Detta bekräftas till exempel av arga insändare i medlemstidningen som menar att det är för mycket miljöartiklar. Man menar dock inom Fältbiologerna att man eftersträvar ett miljöengagemang som bygger på biologi och inte på politik. Man menar vidare att man försöker behålla båda sidor av föreningens verksamhet. Man har till exempel skogspromenader för de yngre samtidigt som de äldre medlemmarna ägnar sig mer åt miljökamp.³⁶ Ytterligare ett tecken på att man ändrat profil de senaste åren är Magnus Johansson, som valdes till ordförande 1993. Han säger sig vara den nya tidens fältbiolog, som har valt att läsa psykologi och sociologi på universitetet i stället för biologi. Detta på grund av att man då lättare kan förstå vad människans rovdrift på naturen och västvärldens konsumtionshunger beror på. När det gäller naturlivsbiten säger han att "Vi fältbiologer får kraft till miljökampen genom våra naturupplevelser".³⁷ För att ytterligare belysa vissa fältbiologers inställning har jag tagit med ett citat från en nittonårig kvinnlig fältbiolog: "När vi är ute i naturen är det mest för att se vad det är vi skyddar". Självklart gäller inte denna inställning för alla fältbiologer, men det visar utan tvivel att många av den nya generationen fältbiologer är mer intresserade av miljökamp än av naturupplevelser.

När det gäller politik har man inga uttalade sympatier i termer av höger och vänster på en politisk skala. Man är så att säga neutralt miljöinriktad. Dock samarbetar man ofta med uttalade vänstergrupper såsom *Ung vänster*, *Grön vänster* och *Grön ungdom*. Man har dessutom tagit ställning mot EU, man är positiv till sextimmars arbetsdag och man är kritisk till dagens konsumtionssamhälle. Ståndpunkter som traditionellt har varit kännetecknande

³⁵ Impuls nr 6 1987, Fritid i Sverige nr 6 1989, Seko-magasinet april 1995, Metallarbetaren nr 5 1986, Fältbiologernas centrala kansli.

³⁶ Metallarbetaren nr 5 1986.

³⁷ Dagens Nyheter 1993 07 19.

för vänsterrörelsen.³⁸ Många fältbiologer stöder även Miljöpartiet när det handlar om ren partipolitik.³⁹

Fältbiologerna har under perioden 1990-96 genomfört och deltagit i hela nitton olydnadsaktioner. Man har bland annat deltagit i fjorton aktioner mot bilismen i form av trafikblockader i Stockholm och Göteborg. Förutom dessa trafikblockader har man genomfört fem aktioner, ensamma eller i samarbete med andra. Den 4 juni 1991 kastade ett 30-tal fältbiologer ner flygblad från åhörarläktaren i riksdagen mitt under pågående debatt. Alla trettio blev omgående utslängda från riksdagshuset då meningsyttringar från åhörarläktaren är förbjudna.⁴⁰ Den 15 december samma år ockuperade man papperstillverkaren Papyrus i Mölndal i protest mot avverkning av fjällnära skogar.⁴¹ Den 3 augusti 1993 genomförde man tillsammans med flera europeiska organisationer en aktion mot Shell i Helsingborgs hamn. Tre personer klättrade upp på en av Shells cisterner och vecklade ut banderoller med protester mot planerade provborrningar i Barents hav.⁴² Den 4 juli 1996 blockerade man ingången till Öresundskonsortiets kontor i Malmö i protest mot Öresundsbron.⁴³ Den femte aktionen man genomfört var när man den 17 juli 1996 bordade ett muddringsskepp i Öresund i samarbete med Miljöförbundet. Också detta i protest mot Öresundsbron.⁴⁴

3.3 Plogbillsrörelsen

Plogbillsrörelsen startades 1980 i USA av katolska pacifister. Rörelsen har sina rötter i det kristna motståndet mot Vietnamkriget. I USA kombineras avrustningsaktioner med socialt arbete såsom utspisning av fattiga och utslagna. I Sverige har inte rörelsen den kristna profil som den har i USA. Det finns kristna medlemmar, men de flesta framträdande medlemmar är ickekristna. I Sverige har plogbillsrörelsen främst sitt stöd i miljö- och solidaritetsrörelserna. Medlemmarna har varierande politiska åskådningar och bakgrund, vissa är syndikalister, andra är

³⁸ Seko-magasinet april 1995.

³⁹ Enligt uppgift från Fältbiologernas centrala kansli.

⁴⁰ Sydsvenska Dagbladet 91 06 04.

⁴¹ Dagens Nyheter 91 12 16.

⁴² Helsingborgs Dagblad 93 08 04.

⁴³ Dagens Nyheter 96 07 04.

⁴⁴ Fältbiologen nr 5 1996.

kommunister medan en del som sagt är kristna. Många är samtidigt aktiva inom någon miljögrupp. Plogbillsrörelsen har, såsom rörelse, inga uttalade sympatier åt varken höger eller vänster men min bedömning är att de flesta sympatisörer har sina rötter till vänster. Det är mycket få av de aktiva medlemmarna som haft normala arbeten. Det vanliga är att man tar tillfälliga jobb så att man får in precis så mycket pengar som krävs för att överleva. Många medlemmar bor i kollektiv där man delar på kostnaderna och till stor del bedriver självhushåll.⁴⁵

Till Sverige kan man säga att plogbillsrörelsen kom 1985. Då träffades Stellan Vinthagen och Per Herngren och man försökte tillsammans starta en svensk plogbillsgrupp. Per Herngren hade då medverkat vid en avrustningsaktion i USA och suttit femton månader i fängelse. Man fick dock inte ihop tillräckligt med intresserade, så man bildade en tysk-svensk plogbillsgrupp. Denna grupp avrustade en Pershing II robot i Tyskland 1986. Den första plogbillsaktionen i Sverige genomfördes i april 1988 då två medlemmar försökte avrusta en fälthaubits i Uddevalla. Under perioden 1990-1996 har man genomfört sjutton civila olydnadsaktioner i Sverige, de flesta riktade mot Saab i Linköping.⁴⁶ Det är endast fyra av alla plogbillsaktioner som utförts i Sverige som inte riktats mot Saab i Linköping och de Gripenplan som tillverkas där. Av dessa fyra aktioner har två riktats mot Swedish Ordnance i Eskilstuna. Den första genomfördes den 20 mars 1990 då ett granatgevär avrustades. Den andra genomfördes den 1 mars 1991 då två granatgevär och en automatkarbin avrustades. Den tredje avrustningsaktionen genomfördes den 27 januari 1994 på F7 i Såtenäs där noskonen och pitotröret i nosen på ett viggenplan förstördes av två aktivister. Den fjärde aktionen utfördes den 24 oktober 1996 på Landvetter flygplats där två personer försökte avrusta en sändning Robot-70 delar på väg till Indonesien.⁴⁷ Övriga tretton aktioner har som sagt riktats mot Saab i Linköping. Endast vid en av dessa aktioner har man lyckats avrusta ett flygplan. Det skedde den 22 juni 1993 då två personer tog sig in i en hangar och hamrade på vapenfästena på ett Gripenplan. Vid övriga aktioner har man tagit sig in på området och utfört en rad symbolhandlingar. Man har till exempel sått vete på området, försökt bygga en

⁴⁵ Pax nr 7 1989, Månadsjournalen nr 5 1994.

⁴⁶ Aftonbladet 94 01 07.

⁴⁷ Dagens Nyheter 90 03 21, 91 03 02, Skaraborgs Läns Tidning 94 01 28, Aftonbladet 96 10 27.

lekplats, dansat folkdans på startbanan och begravt en plastmodell av ett Gripenplan.⁴⁸

Plogbillsrörelsen drivs inte som en vanlig organisation, man har inget medlemsregister och ingen medlemsavgift, och det är därför svårt att säkert säga hur många medlemmar man har. För att få en uppfattning om hur många sympatisörer man har kan man se till hur många som prenumererar på tidningen Plogbilden. 1994 låg antalet på 150-200 personer. Plogbillsrörelsen är uppbyggd som ett nätverk av fristående grupper. Dessa fristående grupper består vanligen av fem till femton personer. Dessa träffas regelbundet för att planera och förbereda framtida olydnadsaktioner, många bor ihop i kollektiv. Normalt finns det fyra-fem sådana grupper aktiva samtidigt på olika håll i Sverige. Man skulle alltså kunna uppskatta antalet aktiva medlemmar till ungefär ett fyrtiotal. Plogbillsrörelsen sysslar dock inte enbart med att utföra olydnadsaktioner, man hjälper andra grupper att bli bättre på att utföra olydnadsaktioner. Stellan Vinthagen säger att "En av våra huvuduppgifter är att producera material som kan hjälpa andra grupper att använda civil olydnad på ett seriösare och mer genomtänkt sätt". Plogbillsrörelsen driver även då och då kurser i civil olydnad för utomstående.⁴⁹

⁴⁸ Östgöta Correspondenten 92 06 22, 92 06 25, 92 07 01, 93 06 23, 93 06 25.

⁴⁹ Aftonbladet 94 01 07.

4 I VILKA FRÅGOR ANVÄNDS CIVIL OLYDNAD?

När man studerar de civila olydnadsaktioner som genomförts i Sverige under perioden 1990-1996 finner man att majoriteten av alla aktioner riktar sig mot ett begränsat antal företeelser i samhället. De stora områden där man försöker åstadkomma förändring via civil olydnad är på miljöområdet och i kampen för världsfred. När det gäller kampen för världsfred riktar sig olydnadsaktionerna vanligen mot vapentillverkning och vapenexport. Man riktar oftast sina aktioner direkt mot vapentillverkare som till exempel Swedish Ordnance. När det gäller civil olydnad på miljöområdet är bilden mer splittrad. Här har ett stort antal olydnadsaktioner riktats mot bilismen men även mot många andra fenomen. Bland annat har grupper protesterat mot kärnkraft, atombombsprov, skogsavverkning och industriutsläpp.

4.1 Miljöaktioner

Av de sextiofem olydnadsaktioner som genomförts i Sverige under den här undersökta tidsperioden, har tjugonio riktat sig mot bilismen i någon form. I arton av dessa fall har det rört sig om trafikblockader, det vill säga en grupp aktivister som helt sonika sätter sig ner på gatan och hindrar alla bilar att passera. I övriga fall där man protesterat mot bilismen har man främst riktat sina aktioner mot byggandet, eller planer på byggande, av trafikleder. Tre olydnadsaktioner har riktats mot byggandet av Öresundsbron. Vid en aktion blockerades portarna till Öresundskonsortiets kontor i Malmö. Vid de två andra aktionerna kedjade flera personer fast sig vid maskiner som används vid byggandet av bron.⁵⁰

Även det så kallade Dennispaketet engagerar grupper som använder sig av civil olydnad. Åtta olydnadsaktioner har riktats mot projektet under senare år. Av dessa åtta aktioner har fyra riktats mot Häggviksleden norr om Stockholm där man klättrat upp på grävskepp och andra maskiner för att stoppa arbetet. Vid en aktion blockerades entrén till Kommunikationsdepartementet och vid en annan blockerades entrén till Vägverket i Solna. Utöver dessa aktioner har aktivister vid två tillfällen tagit sig ombord på en provborrningsflotte i Stockholm för att

⁵⁰ Dagens Nyheter 96 07 04, Fältbiologen nr 5 1996, Sydsvenska Dagbladet 96 10 29.

förhindra arbete med Dennisprojektet.⁵¹ Det kan även nämnas att ett antal aktioner som inte ryms i mitt begrepp civil olydnad genomförts under nittioåret mot Dennispaketet och Öresundsbron, det rör sig i dessa fall om rena sabotageaktioner.

Ytterligare fjorton olydnadsaktioner har utförts under perioden 1990-1996 som kan räknas som miljöaktioner. Jag tänker bara kort nämna i vilka sammanhang de genomförts för att ge en bild av i vilka frågor civil olydnad används. Vid fyra tillfällen har civila olydnadsaktioner genomförts mot fabriker för att protestera mot giftiga utsläpp. En gång mot Eka Nobels klorfabrik i Bohus, en gång mot Eka Nobels klorfabrik i Skoghall, en gång mot Hydro Plasts fabrik i Stenungsund och en gång mot Tarketts golvfabrik i Ronneby.⁵² Vid två tillfällen har man "stängt" ambassader, det vill säga man har blockerat ingången, i protest mot atomprovsprängningar. Detta har drabbat Kinas ambassad en gång och Frankrikes ambassad en gång.⁵³ Man har även vid två tillfällen använt civil olydnad för att protestera mot kärnkraften. En aktion riktades mot Vattenfalls huvudkontor i Råcksta utanför Stockholm medan den andra riktades direkt mot Ringhals 2.⁵⁴ Av de övriga sex aktionerna har tre genomförts i protest mot fällning av träd. I två fall rörde det sig om avverkning av fjällnära skogar och i ett fall om fällning av träd i en park i Malmö för att göra plats för ett bibliotek.⁵⁵ Förutom dessa har tre aktioner till genomförts som kan klassas som miljöaktioner. En riktades mot Unilever-ägda van den Berghs Food i Helsingborg för att protestera mot att Unilever använder genmanipulerade sojabönor i sin produktion.⁵⁶ Den andra riktades mot Shell i Helsingborg i protest mot Shells oljeprospektering i Barents hav.⁵⁷ Den tredje aktionen genomfördes i Lund där en ensam man försökte stoppa asfalteringen av en väg i ett parkområde.⁵⁸

⁵¹ Dagens Nyheter 96 07 09, Aftonbladet 94 01 09, Svenska Dagbladet 93 09 11, 96 05 15, 96 06 18.

⁵² Nya Wermlands Tidning 91 05 22, Göteborgs-Posten 91 06 21, Bohuslänningen/Dals Dagblad 92 11 17, Dagens Nyheter 96 09 05.

⁵³ Sydsvenska Dagbladet 95 11 25, Svenska Dagbladet 96 06 09.

⁵⁴ Bohuslänningen 92 11 03, Svenska Dagbladet 96 04 27.

⁵⁵ Sydsvenska Dagbladet 91 06 04, 94 03 09, Dagens Nyheter 91 12 16.

⁵⁶ Dagens Nyheter 96 10 17.

⁵⁷ Helsingborgs Dagblad 93 08 04.

⁵⁸ Sydsvenska Dagbladet 96 08 15.

4.2 Fredsaktioner

Under perioden 1990-1996 har det genomförts arton civila olydnadsaktioner i syfte att främja freden. Av dessa är det endast en som inte genomförts av en grupp från Plogbillsrörelsen. Denna enda aktion genomfördes mot Bofors i Karlskoga av två uppsalastudenter. Man genomförde aktionen för att protestera mot det svenska försvaret och mot all vapentillverkning i Sverige.⁵⁹ Övriga sjutton fredsaktioner har alltså utförts av Plogbillsrörelsen. Av dessa har hela tretton riktats mot Saabs anläggning i Linköping och de Gripenplan som tillverkas där. Dessa aktioner har genomförts av flera skäl. Vid några tillfällen har man uppgett att skälet till aktionerna varit att man velat skapa en opinion mot militär upprustning och opinion mot JAS-projektet.⁶⁰ Vid ett annat tillfälle meddelade man att syftet med aktionen var att stoppa produktionen av Gripen.⁶¹ I samband med de aktioner som genomfördes sommaren 1995 angavs en del något annorlunda skäl till aktionerna. Man menade då att man ville visa solidaritet med människor på flykt undan krig genom att utföra olydnadsaktioner mot Saab.⁶² Dessutom menade man att "JAS-pengarna" borde kunna användas för att skapa en fristad åt flyktingar i Sverige.⁶³ Vidare sade man att om man via sina aktioner mot Saab lyckades få en enda Saab-anställd att tänka på att svenska vapen dödar människor över hela världen så hade aktionerna varit en framgång. Ett sista skäl man inom Plogbillsrörelsen uppgav till aktionerna mot Saab var att man ville förhindra försäljning av Gripenplan till andra länder.⁶⁴

Plogbillsrörelsen har alltså genomfört fyra olydnadsaktioner utöver de tretton som riktats mot Saab i Linköping. Två av dessa aktioner har riktats mot FFV/Swedish Ordnance vapenfabrik i Eskilstuna. Vid den första aktionen, 1990, avrustades ett granatgevär och vid den andra, 1991, avrustades två granatgevär och en automatkarbin. Aktionerna mot FFV/Swedish Ordnance genomfördes i protest mot att svenska granatgevär exporteras och "används i krig i hela världen".⁶⁵ De

⁵⁹ Nya Wermlands Tidning 94 05 22.

⁶⁰ Östgöta Correspondenten 92 06 25, 92 07 01.

⁶¹ Östgöta Correspondenten 93 07 31.

⁶² Östgöta Correspondenten 95 06 29.

⁶³ Östgöta Correspondenten 95 12 20.

⁶⁴ Östgöta Correspondenten 95 07 03.

⁶⁵ Dagens Nyheter 90 03 20, 91 03 02.

övriga två aktionerna Plogbillsrörelsen genomfört i Sverige har inte riktat sig mot vapentillverkare. Den ena aktionen riktade sig mot flygflottiljen F7 i Såtenäs där två personer skadade ett Viggenplan ingående i krigsorganisationen. Denna aktion genomfördes av två anledningar. För det första ville man protestera mot att "Sverige håller på att upprusta" och för det andra ville man uppmärksamma rättegången mot en kamrat som stod åtalad för värnpliktsbrott. Man ville på så sätt protestera mot att människor döms för totalvägran, som man anser är ett politiskt brott.⁶⁶ Den andra aktionen riktades mot en sändning delar till Robot-70 systemet på väg till Indonesien. Aktionen genomfördes för att "förhindra att svenska vapen än en gång används i folkmord på Östtimors befolkning".⁶⁷

4.3 Övriga aktioner

Fyra fall av civil olydnad har förekommit i Sverige under perioden 1990-1996 som inte kan räknas som vare sig miljöaktioner eller fredsaktioner. I tre av dessa fall gick olydnadsaktionen till så att man olagligt sålde alkoholhaltiga drycker. I alla tre fall genomfördes olydnadsaktionerna i protest mot det statliga spritmonopolet. I ett fall förespråkade man även en sänkning av inköpsåldern för alkohol och en legalisering av hembränning.⁶⁸ Den fjärde av dessa olydnadsaktioner genomfördes i form av en blockad av en Shellmack. Denna aktion utfördes för att protestera mot att Shell handlar med Nigeria och i protest mot Shells "exploatering" av Nigeria.⁶⁹

⁶⁶ Skaraborgs Läns Tidning 94 01 28.

⁶⁷ Aftonbladet 96 10 27.

⁶⁸ Göteborgs-Posten 94 01 02, Sydsvenska Dagbladet 95 01 02, Nya Wermlands Tidning 96 05 10.

⁶⁹ Svenska Dagbladet 96 05 12.

5 HUR GÅR MAN TILLVÄGA?

Det är intressant att studera hur olika grupper går tillväga när de genomför en civil olydnadsaktion. Vissa grupper har förberett sig i upp till ett års tid, medan andra handlar på stundens ingivelse. Det är svårt att få fram uppgifter om hur de olika grupperna handlat innan och efter en olydnadsaktion, och det är ibland svårt att veta exakt hur de burit sig åt under en aktion. Jag skall trots detta återge hur åtminstone de absolut vanligaste aktionerna, trafikblockader och avrustningsaktioner, brukar gå till. De två typerna av aktioner är i många avseenden två extremer, framförallt med avseende på den tid som läggs ned på förberedelser inför en aktion. Jag utgår i detta avsnitt ifrån de fall där jag vet hur man agerat.

5.1 Hur man agerar vid en trafikblockad

Det vanliga förfarandet när en trafikblockad genomförs är att ett antal grupper, vanligen vänstergrupper och miljögrupper, kommer överens om en tid och en plats där aktionen ska genomföras. Ofta är det en grupp som beslutar sig för att genomföra en aktion och sen får de grupper som är intresserade och har möjlighet medverka vid aktionen. En person i någon grupp samordnar aktionen och sköter kontakterna mellan de olika grupperna. Någon eller några andra personer skriver ett pressmeddelande där man redogör för aktionen och syftet med den, detta överlämnas vanligen till TT efter aktionens slut.⁷⁰ Själva aktionen är mycket enkel och går till så att man väntar vid ett övergångsställe på en vältrafikerad gata, och när det är dags att gå över går man halvvägs och sätter sig sen snabbt ner för att sittandes på övergångsstället blockera trafiken. Dessa aktioner bedrivs vanligen i tjugo minuter och alltid under rusningstrafik. För att kunna genomföra en dylik aktion krävs ett minimum av planering och samordning.

5.2 Hur man agerar vid en avrustningsaktion

När man inom Plogbillsrörelsen skall genomföra en olydnadsaktion skiljer sig tillvägagångssättet ganska kraftigt från det som är brukligt vid trafikblockader. Jag har därför valt att ganska utförligt redogöra för de ganska omfattande

⁷⁰ Detta enligt Fältbiologernas Centrala kansli, se även Göteborgs-Posten 91 06 04.

förberedelser en Plogbillsgrupp ägnar sig åt inför en aktion. För det första lägger man ner mycket tid på att förbereda en aktion och det tar ofta upp till ett år innan man är redo att genomföra den planerade aktionen. Ofta bildas den grupp som skall genomföra en aktion på ett avrustningsläger. Sådana har hållits 1992, 1993 och 1995 av Plogbillsrörelsen. Den största delen av tiden innan en aktion går åt till att lära känna varandra inom gruppen. Man diskuterar varför man vill genomföra aktionen, varför man anser sig ha rätt att bryta mot lagen, man diskuterar om samhället har rätt att döma dem till böter eller fängelse och liknande frågor. Gruppen ifrågasätter gemensamt sina motiv och försöker fördjupa sina motiv, man försöker på så sätt stärka gruppen.⁷¹ Som ett exempel kan nämnas att inför en Plogbillsaktion i Tyskland träffades ett femtontal människor kontinuerligt i sex månader för att just lära känna de andra medlemmarna i gruppen. Under den period när man lär känna de andra medlemmarna i gruppen samtalar man även om vad som kan hända under en aktion, om risken att hamna i fängelse och hur det är att sitta i fängelse. Efterhand står det klart vilka som är beredda att genomföra själva aktionen och ta de största riskerna. De övriga medlemmarna fungerar därefter som en stödgrupp.⁷² Denna grupp har flera uppgifter, man skall till exempel ingjuta mod i de personer som skall genomföra aktionen och försöka stötta dessa på alla sätt, men samtidigt skall man sköta kontakter med massmedia, polisen, advokater och anhöriga.⁷³

När denna första fas är avklarad tar själva planeringen av aktionen vid. Under planeringen försöker man lära sig så mycket som möjligt om målet för aktionen. Skall man till exempel genomföra en aktion mot Saab i Linköping och de Gripenplan som finns där, tar man reda på så mycket fakta man kan om flygplanen och om Saab, man studerar bilder och läser på. Under planeringsstadiet genomförs även spaningsresor. Inför den avrustningsaktion som genomfördes mot ett Gripenplan i Linköping 1993 spanade man i veckor från en höjd utanför flygfältet tills man slutligen såg ett plan landa och kunde se var det förvarades. Man studerar hur området bevakas och rekognoserar runt de staket som omger det tilltänkta målet för att finna ett lämpligt ställe att ta sig in på

⁷¹ Månadsjournalen nr 5 1994, Aftonbladet 94 01 07.

⁷² Pax nr 7 1989.

⁷³ Aftonbladet 94 01 07.

området.⁷⁴ Vid ett tillfälle tog sig en aktivist till och med in på det aktuella området och ritade en detaljerad karta som användes vid senare aktioner. Innan en aktion genomförs övar sig gruppen genom att spela ett rollspel. Där agerar några vakter och poliser och några agerar sig själva, aktivister. Man gör detta för att träna sig att handla på ett visst sätt under aktionen, till exempel när man blir gripen. Man har dessutom gjort studiebesök på fängelser för att förbereda sig mentalt inför aktioner. Inför vissa aktioner har man haft möten med säkerhetspersonal på de företag man tänkt rikta sin aktion mot och man har träffat poliser på den ort man tänkt genomföra sin aktion. Detta gör man för att i möjligaste mån undvika att farliga situationer uppstår vid till exempel ett gripande av aktivisterna. Möten med alla gruppmedlemmars anhöriga ingår även i förberedelserna inför en aktion. Där får föräldrar, sambor och äkta hälfter ställa frågor, komma med kritik, vädra sin tveksamhet och tala ut om sina rädslor.⁷⁵

När själva aktionen genomförs har man först meddelat ledningen på den aktuella vapenfabriken att man tänker genomföra en aktion där. Man berättar dock inte nödvändigtvis exakt när aktionen skall ske. Först går de som valt att utföra aktionen in på det aktuella området. Väl inne försöker man ta sig fram till det objekt man har för avsikt att avrusta. Om man lyckas ta sig ända fram avrustar man det genom att slå med hammare på någon del man tror är vital. Om det till exempel rör sig om ett flygplan slår man på vapenfästena eller nosen. Denna handling utförs för att flygplanet inte ska kunna bära vapen och användas i krig. Man utför i regel även ett antal symbolhandlingar i samband med aktionen. Man kan till exempel plantera vete på området, dela på en bit bröd (som en symbol för att man måste dela på jordens resurser), sjunga sånger eller bjuda de vakter som kommer för att gripa en på körsbär (som är en japansk fredssymbol). Vid vissa aktioner hänger man dessutom upp banderoller med olika budskap. Man använder aldrig våld i samband med en avrustningsaktion förutom begränsat våld som riktas mot egendom i form av det vapen man avrustar eller till exempel dörrar man bryter upp för att komma åt det objekt man tänkt avrusta.⁷⁶

⁷⁴ Månadsjournalen nr 5 1994.

⁷⁵ Aftonbladet 94 01 07, Månadsjournalen nr 5 1994.

⁷⁶ Östgöta Correspondenten 93 06 23, 96 06 25, Aftonbladet 94 0107, Månadsjournalen nr 5 1994.

Samtidigt som detta sker utför de som ingår i stödgruppen sina uppgifter. Det kan röra sig om att dela ut flygblad till de som arbetar på vapenfabriken, där man försöker förklara det dåliga med till exempel vapenexport. Man brukar även stå utanför företaget för att försöka få igång en dialog med några av de anställda. Ibland meddelar man massmedia att en aktion genomförts, det vill säga i de fall massmedia inte får reda på att en aktion genomförts på annat sätt, och det händer att man kallar till presskonferens efter att aktionen genomförts. Man författar alltid en kommunique som överlämnas till massmedia där aktionen beskrivs och där man anger skälen till att aktionen genomförts. Det har även hänt att man meddelat myndigheterna om att man genomfört en aktion.⁷⁷

⁷⁷ Östgöta Correspondenten 93 06 23, 93 06 25, 93 08 21, Dagens Nyheter 90 03 20, Månadsjournalen nr 5 1994.

6 HAR NÅGON AKTION RÖNT FRAMGÅNG?

För det första måste man klargöra vad som menas med framgång. Det jag menar med framgång är inte att man lyckas genomföra en olydnadsaktion såsom man planerat att genomföra den. Med framgång menar jag att man når målet med aktionen, det vill säga att det beslut man protesterar mot tas tillbaka eller aldrig fattas, den lag man protesterar mot ändras eller den verksamhet man protesterar mot avbryts. Det krävs dessutom att detta görs som en direkt följd av en grupps olydnadsaktioner. Det kan här tänkas att vissa menar att det är svårt eller rent av omöjligt att leda påståenden om framgång eller misslyckande i bevis. Jag är medveten om att det kan vara svårt att fullständigt analysera det politiska händelseförlopp som föregår till exempel ett regeringsbeslut. Vad har egentligen haft en avgörande betydelse för att ett beslut fattats eller förkastats? Kan man verkligen bevisa att ett antal olydnadsaktioner inte på något sätt påverkat exempelvis regeringen och på så sätt haft del i att ett tidigare fattat beslut ändrats? När man studerar civila olydnadsaktioner i Sverige åren 1990-1996 är detta inte något problem påstår jag. Det är inte något problem därför att regering och riksdag aldrig har ändrat något beslut eller någon lag, eller undvikit att fatta ett beslut, så att man så att säga tillgodosett några av de krav som förts fram av de grupper som använder sig av civil olydnad. Man behöver med andra ord inte ens fundera över möjligheten att någon eller några gruppers olydnadsaktioner direkt påverkat, eller hjälpt till att påverka regering eller riksdag när dessa instanser fattat beslut. Möjligen skulle någon kunna argumentera för att de aktioner som genomförts i protest mot kärnkraften rönt viss framgång. Dessa aktioner skulle ha påverkat regeringen inför energiförhandlingarna, där man tillsammans med andra partier beslutade om en stängning av kärnkraftverket i Barsebäck. De flesta bedömmare, statsvetare och andra, är nog överens om att dessa aktioner inte har haft någon effekt på regeringen i kärnkraftsfrågan. Personligen är jag övertygad om att det var partipolitiska taktiska överväganden som låg bakom regeringens handlande under energiförhandlingarna. Jag förväntar mig inte alltför många mothugg när jag avfärdar teorier om att olydnadsaktioner i protest mot kärnkraften spelat in när beslutet att stänga Barsebäck fattades. Man skulle dock kunna argumentera för att målet med många aktioner inte varit att stoppa någon verksamhet eller till exempel få regeringen att ta tillbaka något beslut. En aktionsgrupp skulle kunna ha som mål att rikta allmänhetens uppmärksamhet mot

någon företeelse i samhället snarare än att försöka stoppa den aktuella verksamheten, målet skulle i första hand vara att skapa debatt. Man kan då tycka att jag har ett väl tufft kriterium för framgång. Det är dock omöjligt för mig att ta reda på vilka mål den eller de som genomfört aktionerna haft vid varje enskild aktion, varför jag har valt att ha ett och samma kriterium för framgång för alla aktioner. Dessutom är det möjligt, och rent av troligt, att grupper ibland har andra mål med en aktion än de man går ut med offentligt.

Inte heller något företag verksamt i Sverige har ändrat sin verksamhet så att man på så sätt uppfyller någon eller några av de här studerade gruppernas önskemål, utom i ett fall. Detta enda fall utgörs av Storas upphörande med att fälla urskog 1991. Vad som hände var att en grupp Fältbiologer ockuperade en del av det Stora-ägda företaget Papyrus i Mölndal för att protestera mot att Stora avverkade fjällnära urskogar. Stora slutade avverka fjällnära urskogar samma år, men man slutade en månad *före* Fältbiologernas olydnadsaktion mot Papyrus. Stora ändrade visserligen sin verksamhet så att man kom att tillgodose de krav Fältbiologerna ställde, men man gjorde det bevisligen inte som en direkt följd av Fältbiologernas aktion. Enligt mig har alltså ingen civil olydnadsaktion utförd i Sverige rönt någon framgång.

7 SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER

Målet med denna uppsats har varit att göra en kartläggning av civila olydnadsaktioner utförda i Sverige under perioden 1990-96. Jag har i uppsatsen redovisat ett antal statsvetenskapliga tänkares uppfattningar om vad civil olydnad är, och en del resonemang som dessa personer fört. Jag har även redovisat min egen definition av vad civil olydnad är och vad som krävs för att en handling skall rymmas i begreppet. Detta för att läsaren skall veta vad det är för typ av aktioner som varit aktuella att studera i uppsatsen. Som ett led i kartläggningen har jag i uppsatsen ställt fyra frågor om civil olydnad i Sverige under den aktuella perioden. Dessa frågor är: Vilka grupper har genomfört civila olydnadsaktioner? I vilka frågor tillgriper man civil olydnad? Hur går man tillväga när man genomför en aktion? Har man rönt någon framgång med någon aktion? Jag har som följdfråga undrat om det går att generalisera eller finna något mönster på dessa punkter. Jag tänker nu gå igenom dessa fyra frågor en och en.

7.1 Vilka grupper har genomfört aktioner?

När det handlar om vilka som genomfört civila olydnadsaktioner kan man börja med att konstatera att det just är grupper som är aktiva. Endast fyra av de olydnadsaktioner som tagits upp i uppsatsen är utförda av enskilda personer. Slutsatsen är alltså att en typisk aktion genomförs av en aktionsgrupp. Det har visat sig att det oftast är politiska grupper och miljögrupper som genomför olydnadsaktioner. Oavsett om det rört sig om politiska grupper eller miljögrupper har det visat sig att många av grupperna idémässigt står till vänster på den politiska höger-vänsterskalan. Även om Plogbillsrörelsen inte har några uttalade politiska sympatier åt något håll anser jag det mycket troligt att även denna grupp idémässigt återfinns till vänster. Om man skall försöka sig på att generalisera skulle en försiktig slutsats kunna vara att en typisk aktionsgrupp är en politisk grupp eller en miljögrupp som står till vänster på en politisk skala.

7.2 I vilka frågor har man agerat?

När det gäller vilka frågor man agerat i finns det som sagt två stora områden som rymmer de flesta olydnadsaktioner. Det rör sig om fredsområdet och

miljöområdet. När det gäller fredsområdet är det likartade frågor man använder civil olydnad för att uppmärksamma. Det är främst vapentillverkning och vapenexport man protesterar mot. Min uppfattning är att det är dessa företeelser man främst varit ute efter att protestera mot även i de fall man uppgivit även andra skäl till aktionerna. Olydnadsaktioner i miljöfrågor uppvisar en mycket större spridning än fredsaktioner. När det rör sig om olydnadsaktioner i kampen för bättre miljö handlar det ofta om protester i olika former som riktas mot bilismen. Olydnadsaktioner som genomförs i protest mot utsläpp i naturen kan också anses ganska vanligt förekommande. Om man skall utnämna någon fråga som typisk i olydnadssammanhang måste det bli två. Vapentillverkning/export och bilismen. En typisk aktion skulle kunna sägas rikta sig mot en vapentillverkare eller mot bilismen.

7.3 Hur går man tillväga?

När det gäller hur de olika grupperna går till väga kan man på en gång konstatera att det inte finns något mönster som går igen vid alla aktioner. Vid många aktioner handlar man olika från gång till gång. Man kan alltså inte generalisera på detta område. Detta är sant förutom i de fall där det handlar om trafikblockader och plogbillsaktioner. Jag menar att alla plogbillsaktioner genomförts på ett liknande sätt, även alla trafikblockader har genomförts på så sätt att de liknar varandra mycket. Det är bara vid dessa två typer av aktioner man kan se ett tydligt mönster, men dessa två typer av olydnadsaktioner utgör ungefär hälften av alla olydnadsaktioner, eller trettiosex av det sjuttio-tal aktioner som omnämnts i massmedia under perioden 1990-96. Man måste dock konstatera att dessa två typer av olydnadsaktioner skiljer sig kraftigt från varandra med avseende på tillvägagångssättet. Plogbillsaktionerna kännetecknas av anmärkningsvärda förberedelser av olika slag, medan trafikblockaderna närmast utmärks av en nästan total avsaknad på förberedelser. Det är få inslag i de två typerna av olydnadsaktioner som är lika i båda fallen. Men en sak som bör lyftas fram är att vid båda typerna av olydnadsaktioner författar gruppen eller grupperna ett pressmeddelande där man redogör för aktionen och för syftet med den. Detta överlämnas efter aktionen till massmedia. Avslutningsvis kan man säga att det är svårt att utnämna något typiskt sätt att genomföra en olydnadsaktion. Det enda

handlande som kan anses vara frekvent förekommande är att man författar ett pressmeddelande som tillhandahålles massmedia.

7.4 Har man rönt någon framgång?

Trots att det kan uppfattas som svårt att bevisa att en aktionsgrupps olydnadsaktioner inte påverkat ett beslut på något sätt, drar jag slutsatsen att ingen olydnadsaktion i Sverige rönt någon framgång. Denna slutsats drar jag eftersom, med två undantag, inga beslut fattats i Sverige som går i linje med de krav som aktionsgrupperna fört fram i samband med sina aktioner. I dessa två tidigare nämnda undantagsfall anser jag att man utan tvekan kan sluta sig till att olydnadsaktioner *inte* ligger bakom de fattade besluten. Att av detta dra slutsatsen att det i Sverige är meningslöst att försöka åstadkomma förändring via civil olydnad är nog att gå för långt. Jag anser dock att man kan sluta sig till att det inte är någon speciellt bra ide att använda sig av civila olydnadsaktioner om man vill påverka saker och ting på något annat sätt än via röstsedeln.

Jag vill bara till sist poängtera att det finns en osäkerhet eftersom alla generaliseringar och slutsatser bygger på de olydnadsaktioner som uppmärksammats i massmedia. Det är tänkbart att olydnadsaktioner som inte fått massmedial uppmärksamhet skulle kunna förändra den bild som framkommit i uppsatsen.

8 KÄLLFÖRTECKNING

Otryckta källor:

Fältbiologernas centrala kansli, Stockholm, främst Andreas Barth och Frode Pleyn.

Böcker:

Harris, Paul, *Civil Disobedience*. Lanham 1989.

Bedau, Hugo Adam, *Civil Disobedience in focus*. London 1991.

Dagstidningar:

Aftonbladet

Bohuslänningen

Bohuslänningen/Dals Dagblad

Dagens Nyheter

Göteborgs-Posten

Helsingborgs Dagblad

Nya Wermlands Tidning

Skaraborgs Läns Tidning

Svenska Dagbladet

Sydsvenska Dagbladet

Östgöta Correspondenten

Tidskrifter:

Fritid i Sverige

Fältbiologen

Impuls

Metallarbetaren

Månadsjournalen

Pax

Seko-magasinet

Tabell 1

Uppställning över grupper/aktivister och de aktioner de genomfört

Aktion rädda parkerna:	940308, Försökte förhindra trädfällning i slottsparken i Malmö.
Alternativ Stad:	910603, Trafikblockad i Stockholm. 910909, Trafikblockad i Stockholm. 911104, Trafikblockad i Stockholm. 911202, Trafikblockad i Stockholm. 930515, Trafikblockad i Stockholm.
Fria högerstudenter:	960509, Delade ut hembränd sprit i Karlstad.
Fältbiologerna:	910204, Trafikblockad i Stockholm. 910304, Trafikblockad i Stockholm. 910506, Trafikblockad i Stockholm. 910603, Trafikblockad i Göteborg. 910603, Trafikblockad i Stockholm. 910603, Störande av ordningen i Riksdagen. 910909, Trafikblockad i Stockholm. 911007, Trafikblockad i Göteborg. 911104, Trafikblockad i Göteborg. 911104, Trafikblockad i Stockholm. 911202, Trafikblockad i Göteborg. 911202, Trafikblockad i Stockholm. 911215, Aktion mot Papyrus i Mölndal. 920302, Trafikblockad i Göteborg. 930515, Trafikblockad i Stockholm. 930803, Aktion mot Shell i Helsingborg. 950211, Trafikblockad i Stockholm. 960703, Aktion mot Öresundskonsortiet i Malmö. 960717, Bordning av ett muddringsskepp i

	Öresund.
Glädje och motmakt:	961028, Aktion mot arbetet med öresundsbron i Malmö.
Greenpeace:	910521-950528, Aktion mot Eka Nobel i Skoghall. 910620, Aktion mot Eka Nobel i Bohus. 921102, Aktion mot Vattenfall i Råcksta. 921117, Aktion mot ett av Hydro Plasts fartyg i Stenungsund. 951124, Blockad av Franska Ambassaden. 960426, Aktion mot Ringhals. 960608, Aktion mot Kinesiska Ambassaden. 960904, Aktion mot Tarketts fabrik i Ronneby. 961016, Aktion mot Van den Berghs Food i Helsingborg.
Grön ungdom:	910603, Trafikblockad i Stockholm. 910909, Trafikblockad i Stockholm. 911104, Trafikblockad i Stockholm. 911202, Trafikblockad i Stockholm. 930515, Trafikblockad i Stockholm.
Grön vänster:	910603, Trafikblockad i Göteborg. 911104, Trafikblockad i Göteborg. 911202, Trafikblockad i Göteborg. 920302, Trafikblockad i Göteborg.
Göteborgs miljögrupp:	910603, Trafikblockad i Göteborg. 911104, Trafikblockad i Göteborg. 911202, Trafikblockad i Göteborg. 920302, Trafikblockad i Göteborg.
Harry Franzén:	940101, Olaglig vinförsäljning i Röstånga. 950101, Olaglig vinförsäljning i Röstånga.

Kokosbollarna:	<p>930825, Aktion mot Vägverket i Solna.</p> <p>930910, Bordning av en provborrningsflotte i Stockholm.</p> <p>931007, Bordning av en Provborrhingsflotte i Stockholm.</p> <p>931101, Trafikblockad i Stockholm.</p>
Miljöförbundet:	<p>910603, Trafikblockad i Göteborg.</p> <p>911007, Trafikblockad i Göteborg.</p> <p>911104, Trafikblockad i Göteborg.</p> <p>911202, Trafikblockad i Göteborg.</p> <p>920302, Trafikblockad i Göteborg.</p> <p>960717, Bordning av ett muddringsskepp i Öresund.</p>
Motkraft:	<p>910603, Trafikblockad i Stockholm.</p> <p>910909, Trafikblockad i Stockholm.</p> <p>911104, Trafikblockad i Stockholm.</p> <p>911202, Trafikblockad i Stockholm.</p> <p>930515, Trafikblockad i Stockholm.</p>
Plogbillsrörelsen:	<p>900320, Aktion mot FFV i Eskilstuna.</p> <p>910301, Aktion mot Swedish Ordnance i Eskilstuna.</p> <p>920619, Aktion mot SAAB i Linköping.</p> <p>920624, Aktion mot SAAB i Linköping.</p> <p>920630, Aktion mot SAAB i Linköping.</p> <p>930622, Aktion mot SAAB i Linköping, avrustning av ett Gripenplan.</p> <p>930624, Aktion mot SAAB i Linköping.</p> <p>930730, Aktion mot SAAB i Linköping.</p> <p>930818, Aktion mot SAAB i Linköping.</p> <p>940127, Aktion mot F7 i Såtenäs, avrustning av ett Viggenplan.</p> <p>950625, Aktion mot SAAB i Linköping.</p>

950627, Aktion mot SAAB i Linköping.
950628, Aktion mot SAAB i Linköping.
950701, Aktion mot SAAB i Linköping.
951219, Aktion mot SAAB i Linköping.
951222, Aktion mot SAAB i Linköping.
961024, Åverkan på Boforsmateriel

Snäckjägarna: 960511, Blockad av en Shellmack, Stockholm.

Stockholms anarkister: 910603, Trafikblockad i Stockholm.
911104, Trafikblockad i Stockholm.
911202, Trafikblockad i Stockholm.
930515, Trafikblockad i Stockholm.

Stockholm roundtable of kulturrockers:
930515, Trafikblockad i Stockholm.

Sven Karlsson: 960814, Aktion mot asfaltering i Lund.

Två uppsalastudenter: 940521, Aktion mot Bofors vid Grönfelts-
udden, avrustning av en kanon.

Ungsocialisterna: 910603, Trafikblockad i Stockholm.
910909, Trafikblockad i Stockholm.
911104, Trafikblockad i Stockholm.
911202, Trafikblockad i Stockholm.
930515, Trafikblockad i Stockholm.

Ung vänster: 910603, Trafikblockad i Göteborg.
910603, Trafikblockad i Stockholm.
910909, Trafikblockad i Stockholm.
911104, Trafikblockad i Göteborg.
911104, Trafikblockad i Stockholm.
911202, Trafikblockad i Göteborg.
911202, Trafikblockad i Stockholm.

920302, Trafikblockad i Göteborg.

930515, Trafikblockad i Stockholm.

Vängrupper mot Dennis: 960514, Blockad av kommunikations-
departementets entré.

960617, Aktion mot Häggviksleden.

960624, Aktion mot Häggviksleden.

960701, Aktion mot Häggviksleden.

960708, Aktion mot Häggviksleden.

Tabell 2

Uppställning över alla aktioner och vilka som deltagit i varje aktion

900320, Aktion mot FFV i Eskilstuna:	Plogbillsrörelsen.
910204, Trafikblockad i Stockholm:	Fältbiologerna.
910301, Aktion mot Swedish Ordnance:	Plogbillsrörelsen.
910305, Trafikblockad i Stockholm:	Fältbiologerna.
910507, Trafikblockad i Stockholm:	Fältbiologerna.
910521-910528, Aktion mot Eka Nobel:	Greenpeace.
910603, Aktion i Riksdagen:	Fältbiologerna.
910604, Trafikblockad i Göteborg:	Fältbiologerna, Ung vänster, Miljöförbundet, Göteborgs miljögrupp, Grön vänster.
910603, Trafikblockad i Stockholm:	Fältbiologerna, Ung vänster, Stockholms anarkister, Grön ungdom, Alternativ stad, Ungsocialisterna, Motkraft.
910620, Aktion mot Eka Nobel:	Greenpeace.
910909, Trafikblockad i Stockholm:	Fältbiologerna, Ung vänster, Ungsocialisterna, Motkraft, Grön ungdom, Alternativ stad.
911009, Trafikblockad i Göteborg:	Fältbiologerna, Miljöförbundet.
911104, Trafikblockad i Göteborg:	Fältbiologerna, Ung vänster, Miljöförbundet, Göteborgs miljögrupp, Grön vänster.
911104, Trafikblockad i Stockholm:	Fältbiologerna, Ung vänster, Alternativ stad, Stockholms anarkister, Ungsocialisterna, Grön ungdom, Motkraft.
911202, Trafikblockad i Göteborg:	Fältbiologerna, Ung vänster, Miljöförbundet, Göteborgs

911202, Trafikblockad i Stockholm:	miljögrupp, Grön vänster. Fältbiologerna, Ung vänster, Alternativ stad, Stockholms anarkister, Ungsocialisterna, Grön ungdom, Motkraft.
911215, Aktion mot Papyrus:	Fältbiologerna.
920302, Trafikblockad i Göteborg:	Fältbiologerna, Ung vänster, Miljöförbundet, Göteborgs miljögrupp, Grön vänster.
920619, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
920624, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
920630, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
921102, Aktion mot Vattenfall:	Greenpeace.
921117, Aktion mot Hydro Plast:	Greenpeace.
930515, Trafikblockad i Stockholm:	Fältbiologerna, Ung vänster, Stockholm roundtable of kulturkrockers, Stockholms anarkister, Alternativ stad, Ungsocialisterna, Motkraft, Grön ungdom.
930622, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
930624, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
930730, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
930803, Aktion mot Shell:	Fältbiologerna.
930818, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
930825, Aktion mot Vägverket:	Kokosbollarna.
930910, Aktion mot provborrningsflotte:	Kokosbollarna.
911007, Aktion mot provborrningsflotte:	Kokosbollarna.
931101, Trafikblockad i Stockholm:	Kokosbollarna.
940101, Olaglig vinförsäljning:	Harry Franzén.
940127, Aktion mot F7 i Såtenäs:	Plogbillsrörelsen.
940308, Trädkramaraktion:	Aktion rätta parkerna.
940521, Aktion mot Bofors:	Två uppsalastudenter.
950101, Olaglig vinförsäljning:	Harry Franzén.
950211, Trafikblockad i Stockholm:	Fältbiologerna.

950625, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
950627, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
950628, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
950701, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
951124, Aktion mot Franska ambassaden:	Greenpeace.
951219, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
951222, Aktion mot SAAB:	Plogbillsrörelsen.
960426, Aktion mot Ringhals:	Greenpeace.
960509, Olaglig spritutdelning:	Fria högerstudenter.
960511, Aktion mot Shell:	Snäckjägarna.
960514, Aktion mot Kommunikationsdepartementet:	Vängupper mot Dennis.
960608, Aktion mot Kinesiska ambassaden:	Greenpeace.
960617, Aktion mot Häggviksleden:	Vängupper mot Dennis.
960624, Aktion mot Häggviksleden:	Vängupper mot Dennis.
960701, Aktion mot Häggviksleden:	Vängupper mot Dennis.
960703, Aktion mot Öresundskonsortiet:	Fältbiologerna.
960708, Aktion mot Häggviksleden:	Vängupper mot Dennis.
960717, Aktion mot ett muddringsskepp:	Fältbiologerna, Miljöförbundet.
960814, Aktion mot asfaltering i Lund:	Sven Karlsson.
960902, Trafikblockad i Stockholm:	Oklart vilka grupper.
960904, Aktion mot Tarkett:	Greenpeace.
961007, Trafikblockad i Stockholm:	Oklart vilka grupper.
961016, Aktion mot Unilever:	Greenpeace.
961024, Aktion mot Boforsmateriel:	Plogbillsrörelsen.
961028, Aktion mot Öresundsbron:	Glädje och motmakt.

PISA-projektets rapporter

1. Ekman, Marie 1995. *Arbetslivsfonden - en modern förvaltningsform. En jämförelse mellan Stockholm och Uppsala län. (ALF)*
2. Vaverka, Joakim 1995. *Särintressenas inflytande över den lagstiftande processen. En jämförande studie av lobbying i den amerikanska kongressen och ett svenskt riksdagsutskott. (KFB)*
3. Lautmann, Johan 1996. *Arbetslivsfonden: En kaderförvaltning? En studie av organisations- och förvaltningsstyrningen av Arbetslivsfonden. (ALF)*
4. Nyqvist, Charlotta 1996. *Organisationernas inflytande efter avkorporatiseringen.*
5. Hansson, Rikard 1996. *Inlandsbanan. Från försvar till turism på 100 år. (KFB)*
6. Tidestav, Kristina 1996. *Har tjänstemännen för stor makt i målstyrda myndigheter? En studie av brukarnas upplevelser och åsikter om Arbetslivsfonden. (ALF)*
7. Berg, Per-Åke 1996. *Arbetslivsfonden. Resultatet av ett politiskt spel. (ALF)*
8. Bosarfve, Sven 1996. *Byråkratins växt. Fallet Arbetslivsfonden. (ALF)*
9. Johansson, Ursula 1996. *Kön och makt i statsförvaltningen. En jämförelse mellan Arbetslivsfonden i fyra län. (ALF)*
10. Duit, Andreas 1996. *Makten och profeterna. Om partier och opinionsundersökningar.*
11. Wockelberg, Helena 1996. *Verksledningsdebatten. En analys av partiers och intresseorganisationers förvaltningspolitiska idéer.*
12. Vaverka, Joakim 1996. *Demokrati i förändring. En studie av lobbying mot kommunikations-, arbetsmarknads- och jordbrukssektorerna i Sverige. (KFB)*
13. Marcusson, Katja 1996. *Att uppvakta statsråd. (KFB)*
14. Oskarsson, Sven 1997. *Påverka och påverkas. 1994 års reformering av arbetslöshetsförsäkringen.*
15. Book, Cecilia 1997. *Kuppmakare och ideologiskt skifte? Om processen när socialdemokraterna upphävde valutaregleringen.*
16. Tidestav, Kristina 1997. *Förvaltningsstyrelser - En arena för makt- och intressekamp? En studie av vägverkets förvaltningsstyrelse. (KFB)*
17. Öberg, PerOla 1997. *Medborgarnas inflytande och särintressenas makt. Korporatism och lobbying i statsförvaltningen. Rapport till förvaltningspolitiska kommissionen.*

PISA-projektets rapporter

18. Bergström, Jonas 1997. *Korporatismens död. Svenska Arbetsgivareföreningens avhopp från ämbetsverkens styrelser.*
19. Berg, Hans 1997. *Massmedia - folkföreträdare på frammarsch?*
20. Arnberg, Erik 1997. *Avkorporatiseringen, arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsgivarna. En studie av avkorporatiseringens effekter på Malmöhus länsarbetsnämnd 1993-95.*
21. Fogelberg, Petra 1997. *Trafikinformation som informationstrafik. (KFB)*
22. Berg, Per-Åke 1997. *Arbetslivsfondens organisation. Noggrant övervägande eller slump? (ALF)*
23. Hylander, Johannes 1997. *Påverkansförsök mot förvaltningen. En studie av Vägverkets arbetsplaner. (KFB)*
24. Karlsson, Karin 1997. *Olaglig kamp för djurens befrielse. Hur veganer försvarar användandet av olagliga metoder.*
25. Bjerstedt, Staffan 1997. *Särintressen i statliga verksstyrelser.*
26. Oskarsson, Sven 1997. *Frihet, Jämlikhet, Effektivitet. Debatten om lagen om anställningsskydd.*
27. Persson, Thomas 1997. *När socialdemokratin avvecklade det statliga bankägandet. En maktstudie om regeringens agerande vid beslutet att sälja Nordbanken.*
28. Olofsdotter, Sofia 1998. *Välfärdssystem i förändring. En studie av den svenska socialdemokratins syn på pensionsfrågan 1959 & 1994.*
29. Ullén, Lars 1998. *Civil olydnad. En kartläggning av civila olydnadsaktioner i Sverige 1990-1996.*
30. Danielsson, Marianne 1998. *Avregleringspolitiken – exemplet taxi. (KFB)*
31. Hååg, Karin 1998. *Dennisöverenskommelsen i pressen – en studie om opinionsbildning genom media och hur media medierar. (KFB)*
32. Sandström, Åsa 1998. *Direkta aktioner. En studie av direkta aktioner i vägbyggnadskonflikter, 1987-1997. (KFB)*
33. Berg, Per-Åke 1998. *Arbetslivsfonden avvecklas. Debatten om när Arbetslivsfonden avvecklades och besluten om att dra in 5 miljarder kronor från fonden. (ALF)*

PISA-projektets rapporter

34. Lundgaard, Mads 1998. *Påverkan av politiska beslut. Intresseorganisationer som lobbyister. En jämförande studie av LO, LRF och SAF.*
35. Ekstam, Mattias 1998. *Den intresserade staten. Regeringens kontakter med remissinstanserna i kultur- och mediafrågor, före och efter kulturdepartementets inrättande.*
36. Fornstedt, Anna 1998. *Tar lobbyisterna över? En studie av lobbying riktad mot Trafikutskottet i Sveriges Riksdag. (KFB)*
37. Morén, Kristoffer 1998. *Från Keynes till normpolitik. Om socialdemokratin, LO och den ekonomiska politikens förändring 1990.*
38. Wahlgren, Anna 1998. *DN Debatt och Brännpunkt. En studie i vad debattforumen i Dagens Nyheter respektive Svenska Dagbladet betyder för samhällsdebatten.*
39. Holm, Stefan 1998. *Avkorporatisering? En empirisk undersökning rörande särintressen i statliga kommittéer.*
40. Lundin, Henrik 1998. *Demokrati i förändring. En ny form av intresserepresentation växer fram.*
41. Björnemo, Anna 1998. *Myndigheter och massmedia. En fallstudie av Arbetsmarknadsstyrelsen.*
42. Andersson, Hanna, *EUs strukturfonder och svensk korporatism. En studie av de regionala kommittéerna för Mål 3.*
43. Åkerblom, Elisabet 1998. *SACO som särintresse och allmänintresse. Organisationens påverkan på arbetsmarknadspolitikområdet.*
44. Egervärn, Jonas 1998, *Lobbyingen kring försvarsfrågan 1996.*

